

Manastir koji je smješten na krajnjem zapadu srpskih naselja u Hrvatskoj i koji baštini svijetle tradicije duhovnosti, vjere i kulture Srba na ovim, ne baš uvijek, gostoljubivim prostorima

Na krajnjem zapadu srpskih naselja u Hrvatskoj smjestio se manastir Gomirje kod istoimenog mjesta u Gorskom Kotaru.

Iako je sporadičnog doseljavanja Srba u Gomirje, Vrbovsko i Srpske Moravice bilo već krajem 15. vijeka masovnije doseljavanje dogodilo se krajem 1597. godine iz Dalmacije, po predanju, "sa vode Krke" kada ova područja naseljavaju izbjegli branioци grada Klisa. Po navodima protojereja-stavrofora dr. **Dušana LJ. Kašića** autora brojnih radova o manastiru Gomirje veće doseljavanje Srba u Gomirje uslijedilo je 1599. i 1600. godine kada su krajiški zapovjednici na čelu sa generalom **Jurjem Lenkovićem** "izmamili mnogo srpskog naroda" od Udbine i Korenice, kraja koji je tada bio pod Turcima. Tako je augusta 1600. godine general Lenković doveo u Gomirje 325 duša, od kojih 128 dobro izvježbanih ratnika. Grof Juraj Frankopan naseljenim Srbima daje potpuno opustjelo Gomirje "na vječno uživanje" iako će uskoro ustvrditi da je Srbima ustupio Gomirje samo privremeno želeći ih učiniti svojim kmetovima, dok su njihovi zapovjednici tražili da budu krajiški graničari zbog čega su i dovedeni u Gomirje. Tražeći zaštitu, kod nadvojvode Ferdinanda 1602. godine odlaze izaslanici gomirskih Srba

Vujica Kovač

i

Mislav Barjaktar

, a 1608. godine nadvojvodi odlazi

Radoje Mamula

tražeći zaštitu ili preseljenje. Ne uspjevši u svojoj misiji mnogi Gomirci iseljavaju u tadašnju Slavonsku krajinu, pa je 1615. godine ostalo u Gomirju nastanjenih samo 40 kuća. I njima je bilo teško pa 1617. godine u Grac šalju svoje vojvode

Radonju Mrvoševića

i

Grozdana Markovića

da se požale na neprimjerenost ponašanje Frankopana prema njima.

Kako spor Gomiraca sa Frankopanima nikako nije bio rješavan oni 13. jula 1657. godine sačinise ugovor sa grofom Jurjem Frankopanom prema kojem on Srbima prodaje Gomirje, Vrbovsko i Srpske Moravice, dio Kamenskog i livade na brdu Cetin, a Srbi njemu ustupaju svoju četverogodišnju platu koja je iznosila oko 15.000 forinti. Srbe je su pri sklapanju ovog ugovora zastupali gomirski knez **Nikola Dokmanović** i vojvoda modruški **Milovan Vučinić**. Ugovor je

Manastir Gomirje

Autor Administrator

Ponedjeljak, 25 Svibanj 2015 04:13 - Ažurirano Utorak, 26 Svibanj 2015 05:24

potvrdio i car Leopold .

U realizaciji ovog, za njih, povoljnog kupoprodajnog ugovora Gomirci su utvrdili međe cjelokupnog posjeda i dodijelili ga u vlasništvo pojedinim porodicama i manastiru Gomirje. Po zapisima u to vrijeme u sva tri sela gomirske općine bile su 83 kuće sa 800 muških glava. Nisu poznata sva prezimena Gomiraca u to vrijeme, ali se kao potpisnici jedne potvrde spominju: sudac **Ignjatije Stjepanović**, knez **Jovan Mamula**, vojvoda **Vuk Jakšić**, starac **Jakov Žakula**, vojvoda

Malin Čavić

, starac

Todor Trbuhović

,

Filip Vojnović,

starac

Nikola Vojnović

,

Ognjan Musulin,

starac

Dmitar Trbuhović, Mileta Gvozdrenović

, starci

Radonja Stjepanović i Milivoj Ivošević.

Prilikom utvrđivanja manastirskog imanja 1768. godine navode se ove gomirske porodice:

VUJNOVIĆ Lazo i Jovan; JARDAŠ Mirko; KOVAČEVIĆ Todor i Vasilije; KOSANOVIĆ Jovan, Milin , Lazo, Radoš, Todor i Nikola; MAMULA Lazo, Mijat, Aleksa, Stevan, Perica, Ćiro, Jovica, Stojan, Simo i Dmitar; MILANOVIĆ Todor, Ilija, Nikola i Bogdan; MRVOŠ Simeon i Aleksa; MUSULIN Todor, Maksim, Stanoje, Risto, Nikola , Stojan, Ilija, Jovan i Bogdan; RAJNIĆ Lazo i Pavle; STJEPANOVIĆ Petar, Dobrica, Teodor i Simo; STOJANOVIĆ Janko, Radivoj i Stevan; TRBUHOVIĆ Juko i Jovica.

Broj stanovnika Gomirja rastao je do 1869. godine kada je imao 1.505 stanovnika, da bi opadao naročito poslije Drugog svjetskog rata, pa popis iz 1991. bilježi samo 494 žitelja Gomirja. Po najnovijem popisu iz 2001. godine u Gomirju živi 435 stanovnika.

Manastir Gomirje

Autor Administrator

Ponedjeljak, 25 Svibanj 2015 04:13 - Ažurirano Utorak, 26 Svibanj 2015 05:24

Manastir Gomirje nastajao je zajedno sa formiranjem prvih srpskih naselja u Gomirju, Vrbovskom i Srpskim Moravicama. Sa gomirskim doseljenicima došao je i jedan kaluđer kome su Srbi u Gomirju sagradili malu kapelicu u kojoj je vršio bogoslužje. Međutim, zbog starosti taj kaluđer nije mogao i kao vojni sveštenik ići u vojne pohode sa vojnicima pa Gomirci dovode šest ili po drugim zapisima sedam kaluđera iz dalmatinskog manastira Krka, iz kraja odakle su i poticali prvi gomirski doseljenici. U dostupnim dokumentima navode se imena trojice od tih kaluđera: **Aksentije Branković, Visarion Vučković i Mardarije Orlović**. Ovi kaluđeri podigoše u Gomirju mali drveni manastir sa crkvom

Svetog Jovana Krstitelja.

U to vrijeme manastir je imao malo zemlje pa je nešto zemlje kupljeno od izvjesnog Dmitra, a pojedini vjernici su manastiru poklanjali dijelove svoje zemlje. Tako je

Janko Mamula

poklonio manastiru osam jutara svoje zemlje. Manastir je posjedovao nešto zemlje i u Jasenku u kojem su služili i jeromonasi

Grigorije Gomirac i Isaija Radojčić.

Imao je manastir Gomirje zemlje i u drugim mjestima. Po dostupnim zapisima u Senjskoj Dragi manastir je imao "luku" koju je za 20 dukata dao u najam nekom

Đuri Vukšiću,

a imao je nekretnine i u Vrbovskom i Mrkoplju.

Gomirski kaluđeri obavljali su sveštenučku službu u **Gomirju, Vrbovskom, Srpskim Moravicama, Drežnici, Ponikvama, Ravnoj Gori, Jasenku, Tuku, Mrkoplju, Marindolu**

i

Bojancima.

Opsluživali su i

Žumberak

kada tamo nije bilo pravoslavnih sveštenika. Nasilnim uniženjem tamošnjih pravoslavnih Srba protjerani su 1750. godine sa Žumberka kao posljednji pravoslavni parosi gomirski kaluđeri

Gavrilo Musulin

i

Makarije Višnjic.

Prva manastirska crkva bila je drvena i građena je od 1600. do 1602. godine. Pored manastirskih zgrada 1621. godine grof Vuk Frankopan sazidao je četvrtastu kulu osmatračnicu sa koje se moglo pratiti kretanje Turaka. Tako su -piše prota Kašić- i narod, i kaluđeri i manastir uključeni u graničnu službu, u mučnu dužnost odbrane hrišćanske Evrope od turske najezde-.

Početakom 18. vijeka počinju pripreme za gradnju zidane crkve i konaka manastira. Godine 1719. sazidana je nova manastirska crkva sa jednim kubetom uz kulu, koja je od tada služila kao zvonik. Veliku pomoć u gradnji iskazali su vjernici koji su obavljali fizičke poslove i vršili

Manastir Gomirje

Autor Administrator

Ponedjeljak, 25 Svibanj 2015 04:13 - Ažurirano Utorak, 26 Svibanj 2015 05:24

prijevoz materijala, a manastir je plaćao i hranio majstore. Poslove gradnje najprije je vodio iguman **Danilo Ljubotina**, a kasnije iguman **Teodor Miletić**. Izgradnja je napredovala pa je 1730.godine crkva bila dovršena , a sazidano je i veliko manastirsko zdanje sa 12 ćelija i trpezarijom. Osvećenje je obavio episkop gornjokarlovački

Danilo Ljubotina,

nekadašnji gomirski iguman. Na manastirskom groblju podignuta je 1747. godine kapela posvećena

Uspeniju presvete Bogorodice,

koju je na

Veliku Gospoinju

osvetio episkop

Pavle Nenadović.

Od tada se na ovaj praznik održava u Gomirju veliki narodni sabor.

U to vrijeme manastirsko bratstvo sačinjavali su kaluđeri iz Gomirja i njegove okoline, Žumberka, Like i Krbave, a ponajviše iz parohija koje su opsluživali. Iguman i kasnije episkop **Danilo Ljubotina**

bio je iz Brloga

; **Josif Rajnović, Visarion Jakšić, Timotije Žakula, Leontije Nikšić**

i

Danilo Jakšić,

iz Srpskih Moravica;

Teofil Aleksić

iz Korenice;

Joanikije Milojević

iz Mogorića

; **Georgije Brakus**

iz Vilića;

Jovan Vrlinić

iz Bojanaca;

; **Spiridon Trkulja**

i

Teodosije Beuković

iz Mekinjara,

Teofil Orlić

iz Brinja;

Grigorije Mišćević

iz Munjave,

Haralampije i Serafim Mamula

iz Gomirja,

Tihon Aleksić

iz Korenice i

Vićentije Ljuština

iz Metka.

Stvorena je i materijalna osnova za život kaluđera u manastiru pa su se mogli posvetiti i školovanju u čemu su prednjačili kasniji karlovački episkopi **Danilo Ljubotina i Danilo Jakšić.**

Ljubotina je na narodno-crkvenom saboru 1713. godine izabran za episkopa novoosnovane

Karlovačko-senjsko-primorske eparhije

, pa je i kao episkop imao rezidenciju u manastiru Gomirje. Zato se ova eparhija u narodu zvala i

"gomirskom".

Kada je odlučeno da episkopi više ne stoluju u manastirima episkopsko sjedište je premješteno u Plaški.

Bilo je to vrijeme kulminacije nastojanja rimokatoličke crkve da pravoslavne Srbe pounijati, posebno dolaskom na čelo marčanske eparhije episkopa unijata. Pored marčanskih kaluđera, otpor prvom unijatskom episkopu Pavlu Zoričiću dali su lepavinski i gomirski kaluđeri, koji su zbog toga bivali drastično kažnjavani. Hapšeni su, zlostavljani i bacani u tamnice. Najgore je prošla jedna grupa od 14 marčanskih, lepavinskih i gomirskih kaluđera koji su 1672. prisiljeni da pod najtežim uvjetima, ošišani i okovani, doživotno veslaju na galijama ili su morali vući kamen za gradnju tvrđava na Malti. Među njima je bio i istaknuti borac protiv unijaćenja gomirski iguman **Simeom Nemčević.** Rezultat tih represalija je bilo nasilno unijaćenje Žumberka, odakle su protjerani pravoslavni sveštenici i kaluđeri, a dovedeni unijatski. Zahvaljujući episkopu Danilu Jakšiću i gomirskim kaluđerima taj manastir se je odupro unijaćenju i postao vjerski i kulturni centar svoje eparhije. U tome je pomogla i izdašna pomoć u crkvenim i svjetovnim knjigama i drugim crkvenim stvarima koje je episkop dobio od Ruske pravoslavne crkve. Iz Rusije, gdje je izučio ikonografiju-crkveno slikarstvo u manastir je došao i mladi srpski kaluđer

Simeon Baltić

otvorivši u njemu ikonografsku školu. Sa učenicima

Lukom Nikšićem, Jovanom Grbićem i Đorđem Mišljenovićem

oslikava ikonostas manastirske crkve.

Godine 1789. zadesi manastir Gomirje veliki požar. Na crkvi je izgorio krov, pala su i crkvena zvona, izgorjele su monaške ćelije, ali je na sreću većina crkvenih knjiga sačuvana. Uz pomoć lokalnih vlasti i priloge vjernika manastir je obnovljen već 1790. godine.

U 19. vijeku manastir Gomirje zahvaljujući školovanim kaluđerima, ne samo iz ovih krajeva, već i iz Vojvodine postaje centar zbivanja crkvenog, kulturnog i političkog života srpskog naroda. Posebne zasluge za procvat manastira ima **Josif Rajačić,** rodom Ličanin iz Lučana kod Brinja. Završivši gimnaziju u Zagrebu studira filozofiju u Segedinu i Beču pa se zamonašuje u manastiru Gomirje, gdje uskoro postaje i arhimandrit. Crkva je prepoznala njegove kvalitete pa

je postao mitropolit karlovački i patrijarh srpski. U njegovo vrijeme u manastiru je bio i jeromonah **Julijan (Sava Mrkalj)**, rođen u Sjeničaku. Završio je bogosloviju u Plaškom, studira u Zagrebu i Beču odlično naučivši latinski, francuski, njemački i staroslavenski, donekle grčki i hebrejski. Bio je vrsni filozof, matematičar, pjesnik, polemičar i govornik. Postavio je temelje kasnijoj Vukovoj reformi srpskog jezika zalažući se za fonetski pravopis. Veliki doprinos razvoju manastira doprinio je i

Samuilo Ilić

, učitelj srpske škole u Karlovcu, koji nakon zamonašenja dobiva monaški ime

Sevastijan.

Bio je zapažen kao iguman manastira Gomirje i profesor bogoslovije u Plaškom. Njegov nasljednik arhimandrit

Gevrasije Petrović

, bivši profesor i upravnik plašćanske bogoslovije bio je i zastupnik u Hrvatskom saboru. Nakon njega iguman je također bio profesor bogoslovije protosinđel

German Jovanović.

U analima manastira posebno mjesto zauzima protosinđel

Isak(Ilija) Došen

, rodom iz Počitelja u Lici, koji je 1889. godine potpuno obnovio manastirsku crkvu. Srušio je frankopansku kulu podigavši današnji zvonik. Tako je manastirska crkva

Rođenja Svetog Jovana Krstitelja

dobila sadašnji izgled.

U prvoj polovini 20.vijek a manastir Gomirje dijeli, kroz dva svjetska rata, stradanja sa svojim narodom.

Početak Prvog svjetskog rata počinju i stradanja pravoslavnog sveštenstva u Austrougarskoj monarhiji. Tadašnje vlasti manastir Gomirje pretvaraju u koncentracijski logor gdje interniraju brojne sveštenike i monahe SPC iz Hrvatske i Vojvodine. Život interniraca tekao je monotono, jer je manastir pretvoren u logor sa jakom vojničkom i žandarmerijskom stražom. Manastir je u ta teška vremena upravljao iguman **Mitrofan Vukčević**, kojeg 1923. godine nasljeđuje **Dimitrije Popović**.

Posljednji iguman manastira Gomirje između dva rata bio je

Teofan Kosanović,

rodom iz Kunića kod Plaškog. Njegovom zaslugom 1938. godine sređena je manastirska biblioteka i riznica pod stručnim vodstvom prof.

Branimira Tkalčića

, direktora Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu i

Boška Strike,

poznatog historičara fruškogorskih i dalmatinskih manastira.

Manastir Gomirje

Autor Administrator

Ponedjeljak, 25 Svibanj 2015 04:13 - Ažurirano Utorak, 26 Svibanj 2015 05:24

A zatim je došao Drugi svjetski rat sa svim svojim strahotama i ponovnim stradanjima srpskog naroda na ovim prostorima. Početkom rata ustaše hapse igumana **Teofana**. Nakon strašnih mučenja u ogulinskom zatvoru "Kula" i koprivničkom logoru "Danica" odveden je u Gospić, gdje je ubijen i bačen u jamu Jadovno. Tako je manastir Gomirje 1941. godine ostao pust.

Zalaganjem prof. Tkalčića ustaške vlasti su odobrile da se iz srpskih crkava, manastira i ustanova pakuje sve stvari, umjetnički predmeti i knjige i prenesu u Zagreb. Prof. Tkalčić sa svojom ekipom najprije je pokupio sve najvrednije predmete iz manastira Gomirje, odvezao u Zagreb i tako ih sačuvao od sigurne propasti. Pusti manastirski objekti su izgorjeli u velikom požaru 1943. godine, pa je kraj rata dočekala samo demolirana crkva. Prvi se iz izbjeglištva vratio jeromonah

Nektarije Dazgić,

kome se uskoro pridružuju jeromonasi

Miron Mirić

i

Georgije Ljeskovac.

Otpočinjaju skromnu obnovu manastira uz pomoć naroda i ustanova za zaštitu kulturno-historijskih spomenika. Kako je tokom rata iz eparhije gornjokarlovačke ubijeno više od 70 sveštenika i monaha, a iz progonstva i izbjeglištva vratilo ih svega 20, gomirski kaluđeri su morali opsluživati više parohija što je otežavalo obnovu manastira.

Prelomna godina u obnovi manastira je bila 1967. kada nastojanjem episkopa gornjokarlovačkog **Simeona Zlokovića** u manastir dolaze monahinje. Pored igumanije **Anisije Docić**

sestrinstvo manastira sačinjavale su tih godina monahinje:

Pavla Peričić, Jovana Jokić, Irina Glamočanin, Anastasija Plavšić, Varvara Mitrić

,

Paraskeva Topić

i iskušeničica

Dara Radoš.

Duhovnik im bio jeromonah gomirski

Miron Mirić.

Preminulu igumaniju Anisiju nasljeđuje igumanija

Paraskeva (Topić)

, koja mukotrpnim i upornim radom i danas skrbi za dobrobit manastira. U tome joj, prema svojim fizičkim mogućnostima, pomažu monahinje i njihov duhovnik, agilni iguman

Mihajlo (Vukčević).

Nakon burnih 90-ih godina u manastiru Gomirje je 2004. godine održana dvodnevna

Manastir Gomirje

Autor Administrator

Ponedjeljak, 25 Svibanj 2015 04:13 - Ažurirano Utorak, 26 Svibanj 2015 05:24

manifestacija ustoličenja novog episkopa gornjokarlovačke eparhije **Gerasima (Popović)** uz prisustvo brojnih vjernika, sveštenika, monaha, episkopa i mitopolita . Svečano ustoličenje -hirotoniju episkopa Gerasima obavio je Patrijarh srpski

Pavle.

Do djelomičnog uređenja uništenih crkvenih prostora u sjedištu eparhije u Karlovcu episkop Gerasim stolovao je u manastiru Gomirje. Tih godina uz pomoć države započela je obnova manastirske crkve, koja će obnovljena zasjati u svom punom sjaju svjedočeći stoljetnoj duhovnosti na ovim prostorima.

Napomena:

Tekst i fotografije objavljene su u monografiji **Nikole Cetine: OTOCI PRAVOSLAVLJA U KATOLIČKOM MORU - Crkve i manastiri Srpske pravoslavne crkve u Hrvatskoj** u izdanju SDF-a 2014.g.